Štev. 15. V Ljubljani, 9. aprila 1909. IL. leto.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:
Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.
Rokopisov ne vračamo.
Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 8 K
pol leta . . . . . 4 „
četrt leta . . . . . 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . 12 „
„ „ „ trikrat . . 10 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 6 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:
Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Gradišče št. 2.
Poštna hranilnica št. 53.160.
Reklamacije so proste poštnine.

Naznanilo.

Upravni odbor „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“ je sklenil v svoji plenarni seji dne 7. aprila t. l., da se vrši letošnje

glavno zborovanje
dne 15. in 16. avgusta v Mariboru.

Na glavnem zborovanju se proslavi štiridesetletnica državnega šolskega zakona.

Takrat se vrši velik koncert spodnještajerskega učiteljstva, ki ga priredi „Zveza slov. štaj. učiteljev in učiteljic“.

Teroristi.

„Slovenec“, glasilo slovenskih teroristov, je priobčil dne 1. t. m. to-le krvavo notico:

„Proti liberalnemu učiteljstvu, ki nepoklicano in v nasprotju z določili deželnih, oziroma državnih šolskih zakonov na deželi hujska in ruje proti naši izobraževalni organizaciji, se bodo od naše strani storili energični koraki. Znano je, da se je deželni šolski svet še v svoji prejšnji sestavi postavil glede na šolske otroke na stališče, da smejo in je celo nujno želeti, da se uče telovadbe tudi izven šole in da imajo glede na to pravico odločevati starši. Iz tega stališča je deželni šolski svet še v svoji prejšnji sestavi tudi n. pr. ljubljanskemu telovadnemu odseku S. K. S. Z. na njegovo prošnjo telovadbo za ljudskošolski naraščaj izrečno v tozadevnem aktu dovolil **kot nekaj samoobsebi umevnega.** Ravno tako stališče zavzema deželni šolski svet tudi napram „Sokolu“ in ga mora nasproti „Orlu“ še velikobolj, ker ima „Orel“ v svojih pravilih tista vrhovna načela o telesni, versko-moralni in umski vzgoji kakor jih zakon zahteva tudi za ljudsko šolo! Pa ne samo to. Iz najkompetentnejšega vira izvemo, da vlada sama zdaj povsod v monarhiji nujno priporoča starišem, vzgojiteljem, duhovščini, sodnim in drugim oblastem, da za deco tudi izvun šole preskrbe za telesno izurbo zlasti v takem krogu, kjer se goji verska, moralna in domovinska misel. — Kar deželni šolski svet, deželna vlada in druge oblasti ne samo dovoljujejo, ampak celo priporočajo, to hočejo zavirati liberalni učitelji, ki pospešujejo na vso moč „Sokola“, proti naši na versko-moralnem temelju sloneči telovadski organizaciji pa hujskajo. Dozdaj sta nam znana dva slučaja. Krščanska ljudska telovadska zveza „Orel“ je, kakor izvemo, na svoji odborovi seji v Bohinjski Bistrici, dne 19. t. m. sklenila storiti pri najvišji šolski oblasti v deželi primeren korak v tem oziru. Mi pa od svoje strani pozivljamo svoje somišljenike, da nam takoj javijo vsak slučaj rovanja liberalnih učiteljev, ki je v nasprotju s tistimi določili zakonov, kateri govore o tem, kako se ima učitelj izven šole obnašati in do katere meje sme segati njegova politiška delavnost. Opozarjamo, da je to politično hujskanje liberalnih učiteljskih kapacitet proti nepolitičnim društvom sad skupnega dogovora in da to učiteljstvo že zopet začenja v „Tovarišu“ napadati versko čustvovanje ljudstva. Pozor somišljeniki!“ —

Naš odgovor na vse te čudovite reči bodi popolnoma kratek!

Kar se tiče „Orla“ sploh — ali kakorkoli se že imenuje ta ptič — je naše mnenje, da je le slaba kopija „Sokola“. Dobro na njem je kroj, ki so si ga izposodili od „Sokola“ na način, ki ni v navadi. Nadalje menimo, da ne bo v 10 letih nobenega „Orla“ več, ker ne bo več tiste moči, ki ga je izvabila in ga danes tira v višavo pit solnčne žarke.

Najbolj negujejo tega ptiča prečastiti gospodje bratje kaplani-kateheti, ki imajo o telovadbi brez dvoma največ pojma. Med šolsko mladino — med veroukom! — agitujejo za „Orla“ z vsemi silami, ko so n. pr. še pred letom dni za kazen in v sramoto postavljali med poukom pred šolska vrata otroke, ki so hodili k sokolski telovadbi.

In sedaj pravimo: Kar smejo kaplani, to smejo učitelji, pa če se ljubljanski teroristi desetkrat postavijo na glavo! Kar sme izvenstaleški nadučitelj v Dobrepoljah, to sme vsak učitelj na Kranjskem, ker smo vsi pod enim cesarjem in pod enim zakonom, ki imata še vedno več veljave kakor vsa „Orlarija“ skupaj in vsa klerikalno-vladna večina deželnega šol. sveta povrhu!

„Slovenčevi“ teroristi so tako ošabni in tako zaljubljeni sami vase, da res mislijo, da bodo kot trinoški valpeti strojili naše kože! Ba! — Taka napihnjena ošabnost je res gnusna. Vedno in povsod: Mi, mi in mi! Kakor primojduševci, pijani vina in žejni krvi.

In taki ljudje hočejo vzgajati — mladino!

Država in izobrazba njenega ljudskošolskega učiteljstva.

(Dalje.)

Do l. 1883. se je moral vsak učitelj prav marljivo pripravljati za usposobljenostni izpit, zakaj pokazati je moral izpraševalni komisiji, da je čas, odkar je zapustil učiteljišče, porabil prav vestno za svojo nadaljno izobrazbo. Usposobljenostni izpit je bila nekaka ponovitev zrelostnega izpita, zakaj kandidat se je moral podvreči izpitu iz vseh predmetov. In oni, ki je prebil ta izpit s prav povoljnim uspehom je lahko trdil, da nekaj ve in zna.

Nova novela je dokaj skrčila zahteve ravno glede usposobljenostnega izpita. Maturitetno izpričevalo, ki ga prejme učiteljiščnik, zavede marsikaterega mladega učitelja do mnenja, da je dosegel višek svojega znanja s tem izpričevalom, da se mu ni treba dalje izobraževati, in njegov duševni nivó polagoma lahko pada. Sicer zahteva nova šolska novela še vedno usposobljenostni izpit, toda kak razloček je med tem izpitom in nekdanjim! Vse znanje tega izpita se naslanja na poznanje ljudskošolskih čitank in beril. Znani so nam klasični zgledi, da so napravili usposobljenostni izpit učitelji in učiteljice, ki so vso učenost, vso pripravo za ta izpit zajemali edino le iz ljudskošolskih beril. V formalnem oziru se je sicer zahtevalo od kandidata, da se je znal jasno in pravilno izražati, a v strokovnem se pa ni preseglo zahtev ljudskošolskih predpisov.

S to novelo je državna oblast očividno namignila, da zanjo ne veljajo več predpisi državnega zakona, po katerih je učiteljstvu dana prilika, izpopolniti svoje znanje na univerzah in višjih pedagogijih.

* * *

Nad dvajset let je stara ta novela. Nad dvajset let trpe avstrijski narodi to poniževanje svojega učiteljstva in nad dvajset let molče legitimirani zastopniki — državni poslanci — o teh škandaloznih razmerah. Edino učiteljstvo, zbrano v svojih organizacijah, je spoznalo, kaj pomeni ta odpor proti večji izobrazbi ljudskošolskega učiteljstva. Zato pa stremi združeno učiteljstvo v vseh svojih organizacijah vseh narodov po dveh smotrih: akademiška naobrazba učiteljstva in odstranitev te šolske novele!

In na čelu tej zahtevi stoji pač ravno češko učiteljstvo. Resnično je, da je zakon iz l. 1870. za učiteljišča ugodno vplival na poglobitev učenja, toda izobrazba učiteljstva ni dosegla zahtev, ki jih nudi sredn̆je šolstvo.

Zaraditega je zahtevalo češko učiteljstvo

LISTEK.

† Franc Bahovec.

„Še toliko bom počakal, da bodo plače regulirali, potem se bom pa umaknil drugim.“ Tako je večkrat dejal rajnki Bahovec. Sedaj se je umaknil: nastopil je večni pokoj, ne da bi bil dočakal regulacije. Tako se bo še marsikomu godilo in marsikdo bo prej dočakal smrt kakor izboljšanje svojih gmotnih razmer. Bahovcu se sicer ni slabo godilo, a čutil je in vedel, da ni nikakor dovolj plačan za svoj trud in zato je čakal pravične uredbe svoje plače, ki bi mu vsekako šla po človeški in božji pravici.

Pa čakal je zaman, prišla je bela smrt in pretrgala zopet enemu učitelju nit življenja. Prišlo je torej plačilo.

Dne 30. marca t. l. je zatisnil oči Franc Bahovec, učitelj v Ljubljani. Rojen je bil leta 1848. v Višnji gori kot sin ubožnih pa poštenih staršev. Imela sta mnogo otrok, zato jima ni bilo obstanka v domačem kraju. Treba je bilo iti s trebuhom za kruhom. Bahovčev rajnki oče je vzel ženo in otroke, naložil vse svoje imetje na majhen, dvokolesen voziček in jo mahnil v Ljubljano. Tu je začel branjarijo in nato mokarijo in si je kmalu opomogel do precejšnjega imetja. To je bilo dobro za Francelna, kakor so ga imenovali doma, zakaj v Ljubljani je imel priliko pohajati šole; imel je pa tudi brihtno glavico, ki mu je napravljala študije lahke in prijetne. Ko je dovršil preparandijo, je dobil najprvo službo v Waldherrjevem zavodu, 1. aprila 1873 pa je nastopil učiteljsko službo na II. mestni deški šoli v Ljubljani — in na dan njegovega pogreba 1. aprila letos je bilo ravno 36 let, odkar je deloval kot ljudski učitelj na enem in tistem zavodu.

Kdo in kaj je bil Bahovec? Ljubljančanom ni tega treba praviti, Bahovca je poznala vsa Ljubljana od najvišje gospode do zadnjega pometača, od trgovca in obrtnika do ubožnega delavca. S svojim vljudnim vedenjem, s svojim možatim in jeklenim značajem si je pridobil spoštovanje in ljubezen vseh, ki so prišli z njim v dotiko. Imel je vedno odprto srce in radodarne roke za vsakega trpina, pomagal je rad in lahko, ker je bil dobro situiran. Oče njegov si je s pridnostjo in varčnostjo toliko pridobil, da je kupil vsakemu svojih otrok hišo. Tudi naš France je dobil eno. L. 1895. pa mu jo je potres razrušil. Mesto mu je odkupilo razvaline in Bahovec si je sezidal v Miklošičevih ulicah, lepo dvonadstropno poslopje. A da si je bil imovit prevzetnosti ni bilo v njem. Nikdar ni preziral nobenega, pač pa mu je bila kolegialnost nad vse. Kolegialnost je negoval najskrbneje; ogibal se je vsega, kar bi utegnilo rušiti slogo med tovariši. Zato so ga kolegi imeli radi kot prijatelja kot brata in — mlajši — kot očeta. Vsi so ga ljubili in spoštovali, saj pa je tudi zaslužil to ljubezen in spoštovanje, saj iz njegovih ust ni prišla nikdar žal beseda nikomur in o nikomer.

Kakšen pa je bil Bahovec kot učitelj? Naši moderni „pedagogi“ niso bili ravno zadovoljni z njim — bil jim je zastarel! Kdor pa je natančneje opazoval njegovo postopanje pri pouku, kdor se je z njim pogovarjal o učnem postopanju, o metodi; kdor je prevzel njegove učence in primerjal uspehe Bahovčeve metode, kdor posluša mnenja njegovih nekdanjih učencev, ki so sedaj že zreli možje, ta mora reči, da je bil Bahovec boljši učitelj kakor marsikateri frazer, ki nosi dandanes zvonec. Res je, da ni postopal po vseh formalnih stopnjah, da se ni ogreval za vsako novotarijo, pa navadno je imel prav, zakaj kolikokrat smo morali zavreči marsikaj, česar se Bahovec kot izkušen pedagog niti lotil ni, za kar pa smo se mi potezali na vse moči.

Vobče pa moramo reči, da ni Bahovec bil zastarel, živel je vedno z duhom časa in tudi na pedagoškem polju je zasledoval vse novejše pojave, a sprejel in odobraval le to, kar se mu je zdelo dobro.

Zato pa se je Bahovcu krivica zgodila, ko se ga je prezrlo pri oddaji naduč̌iteljskega mesta na II. mestni šoli v Ljubljani.

Recite, kar hočete in izgovarjajte se, kakor hočete, krivično je vendar, da ni postal Bahovec vodja onega zavoda, na katerem je deloval 36 let, na katerem se je postaral, na katerem je pustil vse svoje moči. 36 let je služboval in ni se mu moglo očitati niti pičice, niti enega vzroka ni bilo, zaradi česar bi ne smel dobiti Bahovec tega mesta; njega se je sodilo kar pavšalno: „On ni za to!“ Pa zakaj? — Zato, ker so vedeli,

že na svojem prvem shodu v Pragi l. 1870., da naj se c. kr. učiteljišča preosnujejo, da bodi ves pouk na strogo znanstveni podlagi, odgovarjajoč tedanjim zahtevam.

Deset let pozneje l. 1880. je tožil na drugem vsečeškem učiteljskem shodu v Pragi dr. Lindner, znani pisatelj, da imamo pedagoške seminare za učitelje, na univerzah še vedno na papirju. In l. 1886. je sprejel shod češkega učiteljstva v Pragi predlog, da naj se temeljiteje poučuje pedagogika sploh na avstrijskih c. kr. učiteljiščih, zakaj nazadovanje te stroke se je med učiteljstvom samim čutilo prav občutljivo.

Posledice nove šolske novele so se pričele kazati.

Pridružila pa se je še gospodarska kriza, slabo gmotno stanje — beraška plača.

(Dalje)

Balkanski narodi.*)

I. Uvod. Jugoslovani: Slovenci — Hrvatje — Srbi — Bolgari.

II. Neslovani: Rumuni — Grki — Turki — Albanci.

III. Ostali. Pregled in sklep.

I.

Uvod.

Dne 24. julija 1908 je proglasil sultan turško despotijo kot ustavno državo. S tem pa se je odtrgala skala z vrha in je pričela kolebati v dolino. Kdaj in kako se ustavi, o tem danes živ krst ne ve.

Gotovo je le eno: balkansko vprašanje je prišlo s tem v jako akuten stadij. Turško pleme, ki je pridrlo iz azijskih pokrajin v Evropo preko Carigrada, se je izkazalo samo kot bojna četa brez vsake državnotvorbne sposobnosti. Ko jim je zastavila zapadna Evropa pot pri Dunaju, je bilo s tem že tudi odločeno o njih usodi. S tistim trenutkom, ko je obledela njih bojna slava, je pričela njih propast.

Katastrofa se je pojavila pričetkom minulega stoletja. Kako potisneta Turke nazaj v Azijo, sta ugibala sicer že prej ruska carica Katarina II. in avstrijski cesar Jožef II. Ali vprašanje, kdo se polasti praga med zapadom in vzhodom; vprašanje, kdo zasede končno historično postojanko Carigrada — to vprašanje je podaljšalo življenje sultanatu tedaj in mu podaljšalo življenje še danes.

Strah pred Rusijo, ki je sprejela nekdanji grb bizantinskih cesarjev v sredo svojega grba kot v večen memento, da zapade nekoč Carigrad pravoslavni državi ruskih carjev; strah pred ono državo, kjer je podlegel celo genij vojskovodij, korzičanski Napoleon — strah pred rastjo in vsemočjo ruske države je združila zapadno Evropo v Krimski vojni, združila jo je vdrugič na berlinskem kongresu in združuje jo sedaj vtretjič.

Šlo je vedno v daljšem obsegu za ozemlje, ki spada ali tvori vsaj prehod k Balkanu. Ruska politika se je bližala Carigradu s severovzhoda, s severozapada je potiskala na Balkan Avstrija.

Balkanski narodi so postali spričo takih razmer samo objekt brez lastnega življenja; služili so kot sredstvo v dosego posebnih namenov.

Nobenega dvoma ni, da je odprla osvoboditev balkanskih narodov izpod turškega jarma pot novi civilizaciji v te pokrajine. Naj je prišla ta osvoboditev po Rusiji ali po Avstriji: prinesla je med narode nov čut, dih prostosti. S tem jim je pričela rasti samozavest, čutili so kot samostojen člen v krogu splošne civilizacije, dokler se ni izrazil ta instinktivni čut v novo zahtevo, ki je vzlovoljila konservativnega ujca nad neposlušnim varovancem.

Balkan balkanskim narodom! Ta klic je vzdramil vso Evropo.

Čuden kaos je nastal tekom zgodovine na Balkanu; zamotan in zavit, da bi trebalo pač Aleksandrovega meča, da preseka gordijski vozel. Država je posegla v državo, narodi so razkosani državnopravno v mnogotero delov.

Jugoslovani.

Najmočnejše pleme, ki biva na Balkanu, je jugeslovansko. Le po Slovencih se dotika neposredno zapadne kulture, drugače mu je orient mnogo bliže kakor zapad. Nekatera plemena Jugoslovanov so izgubila svojo samostalnost že zgodaj, druga šele sredi štirinajstega stoletja, ko je privihrala moč polumeseca drugič v Evropo.

Petsto let ni bilo o neodvisnosti Jugoslovanov nobenega govora. Premoč Turčije je bila še vedno prevelika; po drugi strani so stala popolnoma druga vprašanja v ospredju; jugoslovansko je postalo aktualno pravzaprav šele tekom zadnjega polstoletja.

Koliko je vseh Jugoslovanov, nam ne pove točno nobena statistika. Jako nezanesljivi so zlasti ogrski in turški podatki. Ako poiščemo med temi različnimi med seboj jako divergujočimi števili srednjo pot, potem se nam pokaže, da biva vseh Jugoslovanov do šestnajst milijonov, ki žive v osmerih različnih državnih skupinah; na Italijanskem, v Avstriji, na Ogrskem, v Črni gori, Srbiji, Bolgariji, Rumuniji in Turčiji. Največ jih je pod dinastijo Habsburžanov, najmanj pod kraljem Italije.

Ta razkosanost spominja deloma na usodo poljske države. Tudi številno razmerje med Poljaki in Jugoslovani je popolnoma isto. Prej utegne biti Poljakov nekoliko manj.

Več desetletij je bilo vprašanje združenja Poljakov aktualno. Večkratni upori so hoteli združiti razkosani narod v eno celoto. Razmere so danes take, da nima poljsko vprašanje vsaj v doglednem času nobene aktualnosti. Na njegovo mesto je stopila jugoslovanska misel.

V vseh posameznostih slučaj seveda ni docela analogen. Poljaki tvorijo en sam narod z istim jezikom, z isto literaturo in isto zgodovino. Jugoslovani so razdeljeni na štvero vej z ravno tolikimi jeziki, literaturami in zgodovino. Razlika je seve med njimi časih jako neznatna. Tako izgine med srbsko in hrvaško govorico docela in tudi nasploh ni nikjer mogoče določiti meje med posameznimi plemeni,

Kdor nastopi pot proti vzhodu, pričenši v Reziji na Italijanskem in se napoti tja do obale Črnega in Egejskega morja — in naj je še tako učen jezikoslovec — nikjer ne more reči: ta in ta reka, ta in ta dolina, ta in ta greben loči Slovence od Hrvatov, Hrvate od Srbov, Srbe od Bolgarov.

Nasprotno! Pasamezna plemena segajo tako prehodno drugo v drugo da dobimo na „mejah" Slovence, ki hrvatijo, Hrvate, ki slovenijo. Prav tako je med Srbi in Bolgari: o celih pokrajinah trdijo Srbi, da so srbske; Bolgari, da so bolgarske. Med Nemci in Italijani, med Madjari in Slovani, med Slovenci in Nemci o takem prehodu ni misliti. Tukaj je meja vedno nedvomna.

Poljake je družila zgodovina lastne mogočne države, njih stremljenje po zedinjenju je bilo politiško; Jugoslovane druži velika medsebojna sorodnost, njih edinstvenost je provzročena po tistem instinktivnem čutu, ki navdaja v naravi vsa bitja enega pokolenja. Dejstvo, da so bili veliki deli Slovanov združeni v dobi, ki je zapadla do danes že davno minulosti; dejstvo da vsi Jugoslovani sploh nikdar niso tvorili samosvoje države: dejstvo, da se je odigravala zgodovina raznih jugoslovanskih plemen tekom zgodovine celo različno od drugih — vse to onemogočuje, da bi imelo stremljenje po edinstvu med Jugoslovani tisto politiško ost kakor pri Poljakih. Jugoslovanska zajednica je temveč eminentno kulturnega in v drugi vrsti gospodarskega značaja,

To so realno dana tla. Ako sanjajo posamezniki o Veliki Srbiji, o Veliki Hrvaški, o Veliki Bolgariji ali celo o velikem jugoslovanskem carstvu od Karnijskih Alp do Carigrada ob Bosporski ožini, spadajo te fantazije še velikobolj v regijon utopij, kakor prenapete ideje Vsenemcev, ki hočejo odtrgati dele Avstrije in Švice in jih združiti z rajhom v Zedinjeno Nemčijo, ali politiški program iredente, ki zahteva ločitev gotovih distriktov Avstrije, Švice in Francije ter jih priklopiti k Italiji Uniti.

V kolikor odtrgamo pretiranost od italijanske in nemške iredente, se nam odkrivajo takoj one realije, ki jih noben pameten človek ne more negirati, ki jih ne more uničiti noben še tako strog režim, zato ker je vsak režim nekaj umetelnega, sorodnost naroda pa je nekaj prirodnega in zato polna notranje življenske moči.

Pripadenost različnim politiškim skupinam s svojimi tradicijami in svojimi ambicijami pač more Jugoslovane pri njih stremljenju po zaednici, ki se giblje v gori označenih mejah, zavirati, ne more jih pa ovirati. Kratkovidnost, samoljublje in sebičnost odlikuje mnogo držav na svetu; ta coklja se obeša tudi Jugoslovanom na hrbet. Voz pojde zato pač počasneje svojo pot, ustaviti ga zaraditega ni mogoče.

Ideje trializma v Avstriji, ki jih propagirajo krogi, ki stoje blizu prestolonaslednika, ideje ki jih je razvil zadnjič tako realen politik, kakor je Vladan Georgović, nekdanji srbski premije; mnenje, ki si osvaja teren zadnji čas v Bolgariji — vse to kaže, da računa jugoslovanska zaednica eo ipso s pripadnostjo različnim politiškim skupinam kakor s faktom, ki ne stoji s stremljenjem po kulturnem in gospodarskem bližanju v nobenem nasprotju. Odtod tudi projekt Balkanske Zveze pod hegemonijo habsburških Jugoslovanov.

Slovenci.

Najdalj proti zapadu so se podali med Jugoslovani Slovenci. Nemška in italijanska civilizacija jih je absorbirala polagoma, ker je stala nad njimi, dočim se je zgodilo pri Bolgarih ravno nasprotno: tam se je navzel zmagovalec šeg in jezika premagancev.

Slovenske meje so se zoževale vedno bolj. Današnja Koroška je z videka našega narodnega stališča kakor ostanek pogorišča.

Šele kakih sto let sem je meja Slovencev precej stalna in o zistematičnem raznarodovanju ni več govora. Vsaj pa so nam dana danes vsa sredstva, s katerimi se moremo takim poizkusom ubraniti z vsem uspehom.

V resni nevarnosti so le naše postojanke na Italijanskem. Tamošnji starejši naši ljudje se čutijo odločno za Slovence in na vprašanje, odkod so doma, odgovore: „Iz Slovenije." Mladina slovenščino pač še ume, toda odgovarja italijanski: „Kako daleč je do..." Odgovor italijanski: „Cinque..." Italijanska vlada ne le da slovenskega stremljenja absolutno ne trpi, ampak denuncirajo se celo italijanski in slovenski otroci v šoli zaradi — slovenskih knjig.

Nekoliko boljše se godi Slovencem na Ogrskem. Duhovščina je tam pogumnejša. Na Ogrskem izhaja celo poseben list za tamošnje Slovence.

Slovencev na Italijanskem, v Avstriji in na Ogrskem je vseh skupaj do 1,370.000. Tvorimo komaj dobro $^1/_{11}$ vseh Jugoslovanov. Naša visoka civilizacija, velik odstotek inteligence in naš splošni položaj nam daje veljavo in pomen, ki presega daleko to golo številno razmerje.

Hrvatje.

Hrvatje so agrarci še v obilneji meri od nas Slovencev. Ali dočim se šola naša mladina v tujih šolah in na tujih tleh ter je slovenska inteligenca zato prežeta italijanskega in nemškega duha, je hrvaška inteligenca pristneje narodna. Le v Dalmaciji se naslanja jako močno na italijansko kulturo.

Po statistiki, ki smo si jo sestavili mi kot kompromis raznih ekstremnih podatkov je Hrvatov za 2,864.000 duš, torej dobro dvakrat toliko kakor vseh Slovencev. V dobi kmetiškega upora so tvorili slovenski in hrvaški kmetje skupno vojsko; v vojnah s Turki je stal Slovenec vedno ramo ob rami s Hrvati. Našo slavno skupno zmago pri Sisku nad Turki praznujejo še danes ob vsaki obletnici tako v ljubljanski kakor v zagrebški stolni cerkvi s posebno mašo. Te več stoletij trajajoče hrvaško-slovenske zaednice žive priče so mnogoštevilne slovenske narodne pesmi.

Če smo se smeli družiti Slovenci in Hrvati, tedaj, ko smo zapirali Turkom pot proti avstrijskim Nemcem, je naravnost absurdno, kdor bi se izpodtikal na naši zaednici danes, če je sedaj v prvi vrsti enkrat v našo korist.

Srbi.

Srbi so izmed vseh Jugoslovanov najštevilneje pleme, Niso tako izključno agraren narod, kakor so Hrvatje. Izmed vseh Jugoslovanov so Srbi najbolj trgovski. Mnogo največjih firm na jugu je srbskih. Srbskih veletrgovcev ne dobimo samo v Trstu, Carigradu in Dunaju, ampak sploh po vsem svetu.

Pod turško invazijo so trpeli Srbi najbolj. Stali so neposredno na poti, ki so jo hodili Turki vsakokrat, kadar so hoteli proti zapadu. V teh žalostnih razmerah nam je iskati vzroke velikih preseljevanj, katerih plod je današnje srbstvo na Hrvaškem, Ogrskem, v Dalmaciji in Črni gori.

Iz prvotne domovine, in iz ozemelj, kjer so tvorili svojo historično državo, so se naseljevali prostovoljno v drugih upravnih skupinah in se s tem obenem politiško razkosali na mnogo delov.

Vseh Srbov utegne biti 6,466.000 duš, a politiško so razdeljeni na sedem skupin. Ogrski, hrvaški, dalmatinski in črnogorski Srbi so se odtrgali sultanatu jako zgodaj. Srbi v današnji kraljevini so se docela oprostili Turkov šele leta 1867, bosanski in hercegovski Srbi leta 1878. Okolo milijon Srbov pa je še v današnjih dneh neposreden podložnik Turkov. Interesantno je, da je danes več Srbov (3,736,006) pod habsburško dinastijo kakor pod Karadžorževići (2.500.000).

Bolgari.

Bolgari niso pravzaprav čisto slovansko pleme. V šestem in sedmem stoletju so prodirale neprestano ugrijske ali hunske vojne čete proti tedanjemu bizantinskemu cesarstvu. Podvrgli so si podunavske Slovane, se navzeli njih jezika in običajev, tako da že v devetem stoletju ni bilo nobenega drugega sledu o teh nekdanjih četah, kakor v tipu te rase. V vsem drugem je postala slovanska. Izpod turškega jarma, ki so mu kasneje zapadli, so jih oprostili šele Rumuni in Rusi l. 1877.

Bolgari imenujejo radi sami sebe „Belgijce vzhoda". Z vztrajnostjo, žilavostjo in pridnostjo so se povzdignili prebivalci Belgije v svojem poljedelstvu kakor v svoji industriji do jako ugledne stopnje — po teh stopnjah hočejo tudi Bolgari. V resnici so Bolgari med Jugoslovani najobrtnejši; v politiki poizkušajo posnemati hladno realnost Angležev.

Do leta 1872. so stali v cerkvenem oziru pod grškim patriarhom v Carigradu. Na pritisk Rusije jim je dovolil tedanji sultan ločitev v svojo narodno bolgarsko cerkev pod lastnim eksarhom. Zaradi te cerkvene shizme vlada tudi veliko sovraštvo med grškimi patriaršisti in bolgarskimi eksaršisti.

Vseh Bolgarov utegne biti do 5,200.000. Od teh jih je danes še vedno okolo 1,700.000 pod turškim sultanom.

Pregled o Jugoslovanih.

Označimo li vsa štiri jugoslovanska plemena in sicer Slovence s $1^1/_2$, Hrvate s 8, Srbe s $6^1/_2$ in Bolgare s 5 milijoni, potem do-

Dalje v prilogi.

*) Priobčujemo te članke v mnenju, da ustrežemo z njimi bralcem. Predmet je sedaj najaktualnejši.
Uredn.

---

da ima dobro srce, da je kolegialen, da ni ustvarjen za valpeta, ker so vedeli, da ne bo vihtel nad hrbtišči podrejenega učiteljstva sedemplamenastega biča. Zato je bil v gotovih očeh nesposoben za voditelja takega zavoda kakor je II. mestna šola v Ljubljani. „On ni za to!" — Saj še poizkusili niste! Kolikokrat se motimo v tako pavšalni sodbi. Poizkusili bi ga bili, potem bi šele lahko sodili, ali je za to ali ne! Mi smo pa prepričani in dobro vemo, da bi bile razmere in šolstvo pod njegovim vodstvom boljše kakor sedaj. Ne mislite, da zmore vodja s silo, denunciantstvom in strogim postopanjem vse; z ljubeznijo in dobroto se doseže več pri nas; mi bi njega cenili, spoštovali in ljubili in zaradi njega in pa zaraditega, da bi njegov ugled netrpel, bi učiteljstvo storilo, kolikor bi bilo v njega močeh, da bi se ne moglo grajati II. mestne šole.

Zato pa rečemo: ravno on je bil sposoben za voditelja in to je tudi sam čutil, zato se je potegoval za to mesto, česar bi Bahovec gotovo ne bil storil, ako bi ne čutil sposobnosti v sebi. Zato ga je pa tudi presenetilo, da so ga prezrli pri imenovanju interimističnega voditelja.

A upal je vendar, da ga ne preterirajo pri definitivnem nastavljanju. „Gospod deželni šolski nadzornik, saj ne bom dolgo — saj se bom kmalu umaknil drugemu — pustite me, naj grem v časti v pokoj — zaradi svojih otrok mi je, da ne bodo slabo sodili o svojem očetu..." Tako je govoril pri avdijenci. „Jaz ne bom nasprotoval!" — je bil odgovor, in France je šel potolažen domov in trdno pričakoval imenovanja. Prišlo je drugače — in to je bil udarec zanj — hud udarec! „Saj jim nisem ničesar storil... saj mi ne morejo očitati niti pičice... 36 let že delam, pa..." solza se mu je ulila po licu.

Do konca lanskega šolskega leta je še vlekel, potem je legel potrt in žalosten in 30. marca je umrl...

„Slovenec" piše, da se je njegova stranka potegovala zato, da bi bil Bahovec imenovan za ravnatelja. — Hm! — Pošljite mu dekret na oni svet!